

motriva kako stanovsko-gospodarsko vprašanje pri naših okr. učiteljskih društvih in zborovanjih.

Le na ta način, če postanejo okr. učit. društva člani naših gospodarskih podjetij in če se tako ona in z njimi vsi člani udeležujejo našega stanovsko-gospodarskega življenja, bo mogoč prosih gospodarskega odseka v Zavezi in bo mogoča izvedba tu zasnovanih načrtov.

Gospodarska samoosvojitve.

In na ta način pridemo do decentralizacije našega stanovsko-gospodarskega dela in tako do težko nam zaželenega smotra stanovsko-gospodarske samoosvojitve.

V taktiki našega stanovsko-gospodarskega dela in samoosvojitve ne bomo govorili, ker smo to že razmotrivali nekoč, kar je vznemirilo — a jim ne škodovalo — nekoliko naše vrste, pa ne po naši krivdi, ker naš namen je bil dober, a nas vsi niso hoteli razumeti.

Pač pa preidemo k drugemu vprašanju, namreč k pospeševanju našega podrobnega stanovsko-gospodarskega dela.

Pravega interesa in pospeševanja našega stanovsko-gospodarskega dela v večini naših vrst dosedaj še ni bilo — to moramo priznati.

Vzrok temu smo že navedli, saj je bilo vse premalo jasnosti v naših stanovsko-gospodarskih vprašanjih in stremljenjih, vse premalo informiranosti o naših stanovsko-gospodarskih podjetjih.

In ta pojav je postajal tako tipičen, da bi lahko postal usodepoln, če se ne bi pravočasno pričelo delovati na to, da se je odpo- moglo temu!

Kaže se nam pa še ena potreba! Ta potreba je namreč stalni referent o naših stanovsko-gospodarskih vprašanjih, gospodarskih stremljenjih, gospodarskih društvih in podjetjih, ki bi zanašal stan. gosp. duha v naša okrajna učit. društva, ki bi budil smisel stan. gosp. dela in samoosvojitve pri zborovanjih okr. učit. društev. Njegova naloga bi bila dajati informacije v tem oziru vsakomur in dajati učiteljstvu vpogled v naša tozadevna podjetja.

Ta stalni referent bi bil združen s stalnim tajništvom Zaveze. Bil bi njega organski del.

V tem vprašanju vidimo močno pospešitev našega stan. gosp. dela in samoosvojitve!

Javnost in naše stanovsko gospodarsko delo.

Za fizično delo, ki ga žrtvuje slovensko napredno učiteljstvo slovenskemu narodu, lahko zahteva od slovenske javnosti, da ga ta podpira pri njega stremljenjih.

Le če bo učiteljstvo samo dovolj močno, bo lahko uspešno podpiralo slovensko javnost, t. j. slovenski narod, bodisi v kulturnem ali kakšnem drugem oziru.

Moči, ki jih danes mi žrtvujemo narodu za svoje izvenstanovsko delo, niso malenkostna žrtev, ker so moči, ki nam jih absorbira naše delo v slovenski javnosti, krvavo odtrgane od našega stanovskega dela in ostajajo često težko pogrešane.

Zatorej ostaja zahteva podpore za gospodarsko okrepljenje našega stanu od strani slovenske javnosti upravičena! To tembolj, če upoštevamo, da našega drobnega dela v narodu še do danes niso dovolj cenili, ker nimajo pregleda o njem.

v roke političnih oblasti in potom teh zopet v roke duhovstva.

Tržaška okolica pa je takrat tvorila skupno z dekanijo Tomaj posebno šolsko okrožje, pod katero so spadale tudi trivialke v Povirju, Sežani, Tomaju, Dutovljah. Kakor okrožnega, višjemu ogledi podrejenega ogleda srečamo l. 1827. Jakoba Černeta, župnika na Opčinah. ki je bil, kakor kaže, strog mož. Za njim zavzema to mesto Martin Pašič, tudi openski župnik (1837—1839). Od leta 1839. pa do 1858. (9. decembra) je bil okrožni šol. ogleda za okolico Peter Aleš, kanonik, stanujoč v Trstu, po vsem soditi, prava dobričina. Od 1858. pa do konca dobe je zavzemal to mesto Jakob Koman, župnik v Škedenju.

Iz uradnega spisa l. 1830. zveemo, da je dobival okrožni šolski ogleda za vsako šolo iz dotičnega cerkvenega imetja, oz. iz šol. fonda vizitacijsko pristojbino treh goldinarjev. „Na ravni“ voditelj trivialke, kjer ni bil že sam tudi učitelj, je bil dušni pastir dotične vasi. Dušni pastirji so v krajih, kjer ni bilo že dekretiranega krajnega šol. ogleda, volili tega v smislu 9. odst. § 22. in 23. šol. reda skupno z vsakimi načelniki. Potrdilo ga je okrožno šol. nadzorstvo. V tržaški okolici je bilo na to do- ločbo ponovno opozorjeno duhovstvo. L. 1852.

Kadar pa dobe upogled v to in če nas morebiti razmere prisilijo v položaj, da se bo spoznalo pomen našega drobnega dela v narodu in kulturnega dela v šoli in v stanu, tedaj se nam pa tudi ne bo odrekalo splošno neopravičenosti naših zahtev, kakor se nam je danes ne odreka od večine slovenske napredne javnosti!

Ne samo moralne, temveč tudi gmotne podpore sme učiteljstvo upravičeno pričakovati in zahtevati od slovenske javnosti, da ista podpira tudi naša podjetja!

To bodi geslo naše samoosvojitve vsepovsod, kjer sodeluje učiteljstvo!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono nalozim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registрована zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca maja K 116.134-87.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Na naslov c. kr. dež. šol. sveta vojvodine Kranjske.

Ne gre nam za osebo, temveč za princip! Sistematični gonji nad svobodo mišljenja naprednega učiteljstva na Kranjskem, katero gonjo v prvi vrsti podpira z denunciantstvom takozvano katoliško učiteljstvo, hočemo napraviti konec! Prepričani smo, da nismo kršili svojega poštenja, če se poslužujemo predstoječega sredstva, ker izzvani smo do tega, zakaj člani Slomškove Zveze so se takoj ob zavladanju klerikalne stranke na Kranjskem pričeli posluževati najnižkotnejših in najpodlejših sredstev v boju zoper nas.

Če torej izvajamo že po tolikem času poštenega boja, ko so nam naše poštene delo in naše poštene besede vedno zavračali na najnižkotnejši način, konsekvence, smo bili do tega primorani in smo poštene stvari na dobro primorani izvajati geslo: Klin s klinom!

Na to smo že večkrat opozarjali javnost, Ker pa ni od sovražnika miru, ker so nesramni in predrzni, moramo govoriti drugače!

To naj vzame na znanje slovenska javnost in vse naše učiteljstvo. Tako prihajamo do Jože Cepudrovega popravila v zadnji številki U. T.

To, da je bil J. Cepuder med pouličnimi demonstranti pred muzejem, to v popravku sam priznava!

Prišel je iz muzeja — no, klerikalnega volilnega lokala, ker deželni muzej tisti dan ni bil odprt. Tako se je vdinjal voditelj ljudske šole za klerikalnega političnega agitatorja, ker drugega J. Cepuder v ženskem volilnem agitačnem lokalu ni imel iskati; tako

(22. decembra) ustanove po zgledu mestnih (tržaških) farnih šolskih komisij tudi slične za okolico. Te komisije so morale nadzorovati šolski obisk in razdelitev učnih knjig za ubožne učence. Kakor šolska komisarja za okolico srečamo Franca Porento in Jožefa Brezembayra. Take šolske komisije so sestavljali: 1. krajevni dušni pastirji, 2. šolski komisarji, 3. krajni šol. ogleda, 4. vsaki načelnik.

Šolske vizitacije, često združene s kano-ničskimi, so vsakoletno redno in pravočasno napovedali s posebno okrožnico.

L. 1868. razpade ves ta sestav. Magistrat poroča na okoliške šole, da so sedaj pod višjim nadzorstvom namestništva ter neposredno odvisne od magistrata, dokler ne bodo ustanovljene v smislu šol. zakona 25. V. 68. šol. sveti. Od sedaj naprej je na okoliških šolah učitelj hkrati voditelj. Na dvorazrednicah je voditelj učitelj višjega razreda. Kakor člana šolske delegacije, ki jim je izročeno zastopstvo okoliških šol, sta imenovana poslancu Ivan Nabergoj in Zmagoslav Rin. Njima je poverjena inšpekcija šol, ki se pa omejuje le na informacijo o stanju in napredku šole. (Dalje.)

je vrgel voditelj ljudske šole svojo avtoriteto pred starši v politično blato!

Že to močno nasprotuje načelom c. kr. dež. šol. sveta!

Jože Cepuder bi pa tudi rad utajil, da ni pital občinstva z barabami! Nikomur krivice, in tudi mi je ne maramo delati J. Cepudru, če je resnica; toda J. Cepuder je pretkan in predrzen, ker on se upa računati na naš slab spomin, mi mu pa povemo, da je „Slov. Narod“ pisal dne 24. aprila t. l. — torej prej kakor mi — ravno isto in da Jos. Cepuder, vodja III. mestne deške ljudske šole v Ljubljani, ni tega še do danes popravil. — Predrzno upanje!

J. Cepuder trdi, da se je spodobno vedel in opazoval „žalostne“ počestne demonstracije.

Opozarjamo že danes c. kr. dež. šol. svet, da J. Cepuder ni morebiti po naročilu deželne šolske oblasti opazoval in nadzoroval — „če morebiti ni na ulici kaj šolskih otrok“, ker dotični odlok je bil izdan šele pozneje ob deželnozbornski volitvi. To, da ne bo morebiti nepotrebnih zavijanj in izgovorov!

J. Cepuder se pa ni dostojno vedel med demonstranti, temveč se je vedel tako. da so se ljudje zgražali nad takim vedenjem. Za to imamo priče na razpolago in ostajamo pri svoji trditvi, četudi nam pošlje Cepuder zopet popravke.

Če teka šol. voditelj brez klobuka na ulici med pouličnimi demonstranti, če se pesti in grozi z rokami proti ljudstvu, potem to ni mirno „opazovanje žalostnih“ demonstracij!

Cepudrov popravek je višek predrznosti, ker ljudje so se zgražali nad takim vedenjem šolskega voditelja, mi imamo priče za to na razpolago!

Z našo kratkovidnostjo ne bo nihče računal in tudi ne nihče slepomišil, zato vztrajamo pri svoji trditvi!

Cepuder naj nas toži!

Vztrajamo še nadalje pri zahtevi: če krivično in protipostavno preganjajo tov. Gaerfnerja, ker čita na ulici „Jutro“, naj tudi tu kaznujejo krivca iste vrste „politiškega zločina“, nad katerega vedenjem se je zgražalo občinstvo in ki je avtoriteto šol. vodje vrgel na cesto med poulične politične demonstrante.

C. kr. dež. vlade predsednik kot predsednik vis. c. kr. šol. sveta naj bo konsekventen in pravičen!

Če nas bodete še izzivali, bomo pa pričeli govoriti kateri, „katoliško-misleči“ učitelj bere politične časopise v šoli — med poukom!

Le dvignite svoj lastni smrad!

Za danes ponavljamo poziv: **Nepomuk Jeglič in Jože Cepuder, oboja Slomškarja in šolska voditelja v Ljubljani, naj nas tožita! Druge poti sedaj ni!**

Iz volilnega boja na Spodnjem Štajerskem.

Volilni boj na Spodnjem Štajerskem se je vnel z vso silovitostjo; na eni strani Narodna in Sloška stranka s poštenimi nameni in dostojnimi sredstvi, na drugi strani klerikalna Kmečka zveza z vso svojo zahrbtnostjo, nasilnostjo in denunciantstvom.

Prvotno si je mislila Kmečka zveza volilni boj jako olajšati s tem, da bi speljala — učiteljstvo na led. Poizkusi lanskega leta, ustanoviti Slomškarijo tudi na Štajerskem, so ostali pri samih pozivih v „Straži“; prišli so siloviti napadi na napredno učiteljstvo, češ, da je ono krivo zasramovanja slovenskih mladeničev na kmetijski šoli v Št. Juriju od nemške strani. Nato je napadanje nekoliko potihnilo, ker se je začelo govoriti o razpustu zbornice. In res, državni zbor je bil razpuščen, in „Straža“ je ponudila naprednemu učiteljstvu roko v spravo, „da se najde zbliznanje vsaj za kolikor toliko miren modus vivendi“. K temu koraku je prisilil klerikalno stranko politični položaj — pomanjkanje dobrih agitatorjev. Pa delala je račun brez krčmarja.

Učiteljstvo je odgovorilo v „Učit. Tov.“ „Slov. Narodu“ in „Slogi“ in zahtevalo dokaz za resen namen sprave. In prihodnji teden so dovolj jasno pokazali kakor ves nadaljni razvoj volilne borbe, da je učiteljstvo modro in pametno ravnalo, ko ni brez pomisleka sedlo na klerikalne limanice. Temu odgovoru so namreč posledica nepostavni napadi na vse slovensko štajersko učiteljstvo, obrekovanje,

napadi in denunciacije posameznih učiteljev, ki se upajo nastopati proti klerikalnim demagoškimi agitatorjem. Nov dokaz, koliko se je zanesti na klerikalne obljube, na njih sladke besede. Če bi imeli štajerski klerikalci toliko moči v rokah kakor kranjski, bi se začela prava križarska vojna proti vsemu učiteljstvu, ker je skoraj brez izjeme vse napredno. Dovolj žalostno, a tudi značilno, da je nemški štajerski deželni šolski svet napram slovenskemu učiteljstvu v splošnem bolj pravičen in nepristranski kakor je klerikalni kranjski napram slovenskemu naprednemu učiteljstvu.

Na Kranjskem vidijo štajerski učitelji, kam lahko pridejo, če se z vso silo ne uprejo, klerikalizmu, ki hoče tudi na Štajerskem moze iz lastnih vrst uničiti, ki čutijo še kaj pravičnosti napram učiteljskim zahtevam. Deželni poslanec Ozmeč je napadel na nekem shodu g. župnika Šugulo, ker je prijazen učiteljstvu in ga imenoval „Učiteljskega župnika na Hrvaskem“. Proti dr. Ploju agitirajo med prostim ljudstvom z lažjo, češ, da bo zvišal učiteljstvu plače, če bo izvoljen, akoravno učiteljske zadeve ne spadajo pred državni zbor itd.

Naprednemu učiteljstvu preostaja v danem položaju edina pot: **boriti se z vsemi silami proti klerikalnim kandidatom** in ves vpliv porabiti za protiklerikalne kandidate. V vsaki fari je večrazredna šola z več učitelji; vsi v boj! **Izkušajte paralizirati delovanje kaplanov!** Dva tedna je še čas, še se da marsikaj doseči.

V boj za dobro stvar, da ne bo prepozno!

Neverjetno!

Po Ljubljani se širi neverjetna vest, da so slomškarski učitelji in učiteljice po deželi dobili iz „Katoliške tiskarne“ naročilo, zasledovati napredne učitelje v njih privatnem in javnem življenju; vse napake sporočiti svojemu župniku ali pa naravnost v Ljubljano. Ljubljanski ljudskošolski kateheti, pa Terseglav, Smerdel, Jeglič in Jaklič bodo potem ta material porabili za deželni šolski svet in — deželni zbor! Torej, napredni tovariši in napredne tovarišice, pozor! Kranjska inkvizicija je za petami!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev. Delegate je prijavilo:

XXXII. Kozjansko učiteljsko društvo:
111. Karel Maier, nadučitelj v Podsedri.
XXXIII. Učiteljsko društvo za šolski okraj ljubljanska okolica:

112. Ivan Petrič, učitelj v Šiški;
113. Marija Cepuder, učiteljica v Hrušici.

Ljubljanskega učiteljskega društva ne bo zastopal delegat Fran Marolt, temveč delegat Ludovik Dermelj, učitelj v Ljubljani.

Za kamniško učiteljsko društvo ni delegatinja Emilija Gerkman.

Kranjskega učiteljskega društva ne bodo zastopali gospodični Angela in Janja Miklavčič, ampak Fran Luznar, nadučitelj na Primskovem in Vilibald Rus, učitelj v Kranju.

Na veselo snidenje v Trstu!

Za vodstvo Zaveze
L. Jelenc.

Kranjsko.

Od slov. učiteljskega društva Kočevskega okraja nam poročajo: Pri zborovanju dne 4. maja t. l. storjeni sklep glede II. letošnjega zborovanja na dan 8. jun. se ne more izvršiti, ker c. kr. okr. šol. svet tozadevne prošnje za pouka prosti dan ni ugodno rešil. (Morda tudi znak terorističnega klerikalnega vpliva?! Napredno učiteljstvo hoče v svojih društvih iz lastne pridnosti in na lastne stroške — ob toliki gmotni mizeriji! — izpopolnjevati svoje znanje ter prikrejevati učno stvarino po najnovejših zahtevah, zlasti v zadevi pouka iz raznih panog kmetijstva — a mora pri takem idealnem stremljenju imeti oviro o faktorjih, ki bi jim le-to moralo napravljati največje veselje! In dobe se na slov. zemlji še ljudje, ki trdijo, da je napredni učitelj sovražnik slov. ljudstva Greuterjevega znanega vzkika najbolj vredne kreature! —) Zategadelj se zborovanje vrši na edini prosti delavnik, na dan 21. junija, in sicer ob dežel-nem vremenu v Ribnici ob 10. uri dop., ob ugodnem pa pop. ob 1. uri v Ortneku z izletom k tam. razvalinam, odkoder je krasen razgled po velikem delu lepe naše domovine! Kot poročevalec nastopi tov. Jos. Zupančič, ki razvije načrt o preosnovi kmetijskega pouka v